

Govor Vele Učke unutar čakavskoga ekavskoga dijalekta

Vranić, Silvana

Source / Izvornik: **Zbornik Lovranščine, 2019, 6, 109 - 117**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:437276>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Silvana Vranić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Odsjek za kroatistiku

Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka

silvana.vranic@uniri.hr

GOVOR VELE UČKE UNUTAR ČAKAVSKOGA EKAVSKOGA DIJALEKTA

U radu su analizirane jezične značajke govora Vele Učke zahvaljujući kojima ga se može priključiti hijerarhijski višim sustavima. Položaj se toga dijalektološkoga punkta, sjeverozapadno i jugozapadno zaokružena boljunskim tipom središnjega istarskoga poddijalekta čakavskoga ekavskoga dijalekta (jugozapadno i istrorumunjskim govorima vlašškoga tipa), a jugoistočno i istočno govorima sjeveroistočnoga istarskoga poddijalekta ekavskoga dijalekta, odrazio i na jezične osobitosti toga govora. Terenskim je istraživanjem u dva navrata u razmaku od dvadesetak godina potvrđeno da je govor Vele Učke, iako bi teritorijalno pripadao sjeveroistočnomu istarskomu dijalektu, rubni govor boljunskoga tipa središnjega istarskoga poddijalekta ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja.

Ključne riječi: čakavsko narječje, ekavski dijalekt, središnji istarski poddijalekt, boljunska skupina govora, govor Vele Učke

1. Govor Vele Učke u dijalektološkoj literaturi

Vela Učka¹ smještena je na području Parka prirode Učka, na 950 m nadmorske visine,² sjeverozapadno od Vojaka, jednoga od vrhova Učke, na području Grada Opatije. Sjeverozapadno i jugozapadno naselje je zaokruženo boljunskim tipom središnjega istarskoga poddijalekta čakavskoga ekavskoga dijalekta (jugozapadno i istrorumunjskim govorima vlašškoga tipa). Jugoistočno i istočno govori su sjeveroistočnoga istarskoga poddijalekta ekavskoga dijalekta. Današnja pripadnost naselja Gradu Opatiji ne odražava sasvim povijesnu usmjerenost

1 Istraživanje je za ovaj članak provedeno u okviru znanstvene potpore *Liber Fluminensis* Sveučilišta u Rijeci.

2 Drugo je to najviše naselje u Republici Hrvatskoj (v. *Prostorni plan Parka prirode Učka* 2006: 79).

stanovništva Vele Učke. Ranije su, naime, stanovnici putevima bili povezaniji s boljunskim područjem,³ a danas je cestovnim tunelom kroz Učku izgrađenim 1981. bolja i povezanost s naseljima Grada Opatije.⁴ Prema popisu stanovništva iz 2011. u Veljoj Učki bilo je 40 stanovnika. Naime, nakon stagnacije porasta stanovništva s početka stoljeća, od 1961. pa do nakon 1971. broj je stanovnika Vele Učke prepolovljen (*Prostorni plan Parka prirode Učka* 2006: 16).

U dijalektološkoj je literaturi govor Vele Učke prvi put analiziran kao dio čakavskoga ekavskoga dijalekta tek krajem 20. st. (Vranić 1999, 2005). Na *Dijalektološkoj karti poluotoka Istre* Josipa Ribarića iz 1940. taj je punkt, doduše, označen unutar područja što ga autor zove „arhaistično čakavsko narječje Liburnije i središnje Istre“, ali primjeri govora nisu uneseni u raspravu. U ranije objavljenoj (1930), ali kasnije napisanoj knjizi – *Przegląd słowiańskich gwar Istrii* Mieczysława Małeckog – u popisu uključenih punktova nema Vele Učke.

Zadatak je ovoga rada prema kriterijima uspostavljenim za pripadnost govora čakavskom ekavskom dijalektu i jednom od četiriju njegovih poddijalekata (Vranić 2005), a provjeravanim terenskim istraživanjima u razmaku od dvadesetak godina, izdvojiti diskriminante kojima bi se govor Vele Učke mogao pouzdanije klasificirati, odnosno odrediti kojemu od poddijalekata i dijalektoloških tipova na području ekavske Istre svojim značajkama pripada, i priključiti sjeverozapadnomu čakavskom kompleksu.⁵ Neće se dakle nabrajati temeljne značajke koje taj govor određuju čakavskim osim onih koje su istodobno ključne pri identifikaciji govora Vele Učke dijelom čakavskoga ekavskoga dijalekta i njegovih podsustava.

3 „Pristup naselju moguć je s primorske i istarske strane. S primorske strane cesta se penje od Veprinca do Poklona, prelazi na zapadne padine Učke, a zatim se račva u dva odvojka. Jedan odvojak vodi prema najvišem vrhu Učke – Vojaku, a drugi odvojak vodi do samog naselja i dalje prema Istarskoj županiji“ (*Prostorni plan Parka prirode Učka* 2006: 80).

4 S povijesnoga gledišta Učka je u prvom redu predstavljala simbol zemljopisne i socijalne prepreke. I samo stanovništvo rabi pojam „preko Učke“ u značenju političkoga i kulturnoga razgraničenja.

5 Taj kompleks zahvaća hrvatski dio središnje i sjeverne Istre te područje Kvarnera, tj. područje od Kastavštine do Grobnišćine, istočne obale Istre, na obali od zapadnih dijelova Rijeke istočno do Povila i u zaobalju Bribira, creske govore i sjevernoločinske govore, govor Omišlja, govore Dobrinjštine, vrbničke govore, govor Punta i susjedne govore na otoku Krku (Vermeer 1982: 8–11; Langston 2006: 14; Zubčić 2006: 367; Lukežić 2012: 228; Zubčić 2017: 45). Riječ je o govorima u kojima neocirkumfleks imaju *e*-prezenti n. t. *a* s osnovom na sonant, tipa *šije*; *ne*-prezenti n. t. *a*, tipa *zîne*; *je*-prezenti n. t. *a*, tipa *jâše*; *e*-prezenti s osnovom na sonant koji su u n. t. *a* prešli iz n. t. *c*, tipa *gnjije*; određeni pridjevi n. t. *a*, poput *bogât*, *-a*, *-o* (*bogâtī*) i n. t. *b*, poput *dubòk*, *dubokâ*, *-ò* (*dubòkī*) (Zubčić 2017: 97, 124, 126).

2. Jezične značajke govora Vele Učke

Prema uključenosti na Ribarićevoj karti i karti u knjizi *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi* Silvine Vranić, kao i nabrojenim značajkama (Vranić 2005), govor Vele Učke pripada čakavskom ekavskom dijalektu. Taj dijalekt, uz teritorijalnu kompaktnost na sjeverozapadu čakavskoga područja, obilježuju uglavnom govori s naglasnim sustavima od tri naglasna na starim mjestima i s mogućnošću neutralizacije neoakuta i dugoga silaznoga naglasna u nekim govorima jezgre dijalekta te nekoliko govora na periferiji s parcijalnim regresivnim pomacima siline. Dosljedan je ekavski refleks *jata* u osnovama riječi te u kategoriji nastavaka, sustavniji u jezgri dijalekta (sjeveroistočno istarsko područje), u kojoj se ovjerava nešto ikavizama svojstvenih gotovo svim idiomima, a najveći su odmaci od konzekventnoga odraza *jata* zabilježeni u rubnim govorima dijalekta. Ni u jednom govoru toga dijalekta nije zabilježen nastavak *-ov* ili *-ev* u G mn. imenica m. i s. roda, a opstao je nastavak *-i* u G jd., NAV mn. imenica ž. roda „bez obzira na dočetak osnove, uz moguće iznimke u osnova s dočelnim /c/ i /j/“ (Vranić 2005: 322) u kojih je nastavak *-e*, a kojima se potvrđuje opstanak dviju deklinacija s obzirom na palatalnost. Tim nepalatalnim *-i* „većina se ekavskih govora razlikuje od drugih organskih sustava hrvatskoga jezika, ali i podsustava čakavskoga narječja. Tako je i u govorima u kojima je narušena ujednačenost morfema analiziranih padeža, dok su govori s prevagom palatalne varijante među njima iznimni“ (Vranić 2005: 322). Potonje je zabilježeno u zonama dodira poddijalekata ekavskoga dijalekta ili toga dijalekta sa susjednim mu drukčijim organskim idiomima. Nabrojenim se kriterijima ekavski govori razlikuju od ostalih čakavskih govora, ali istodobno se prema njima ti govori međusobno razlikuju: u središtu su dijalekta konzervativniji govori, udaljeniji od središta s nešto inovacija niže rubnosti, a u kontaktnim govorima i s više rubnih značajki (Vranić 2005: 324).

2.1. Refleks *jata*

Gotovo dosljednim ekavskim refleksom *jata* govor Vele Učke potvrđuje svoju pripadnost ekavskom dijalektu: *ubēlīt/obēlīt* ‘objeliti’ (rublje), *bēlnjak* ‘bjelanjak’, *besēt/besiēt* G mn., *brēme*, *cēdīt*, *cēnīt*, *čovēk*, *čerēšnja* ‘trešnja’, *delīt*, *dēlat*, *ubēt* ‘objed’, *jēs* ‘jesti’, *lenobija* ‘lijenost’, *lēpo* A jd. ž. r., *pomēšāli*, *samlēt*, *ponedējak*, *pēgas* ‘pjegav’, *snēh* ‘snijeg’, *srēta*, *žlēbāc*, ali *dīca*, *njīzlō*, *lījāk*, *slīpāc*; *dozorēt*, *letēt*, *vīdet*, *bledēji*, *ponemējen* ‘poludim’ 1. l. prez., *ōbedve*, *ondē*, *vāne*, ali *bēlīt*, *domīslit se* ‘dosjetiti se’, *podebēlin se* ‘podebljam se’, *ōkoli*; *rōdbine* D jd., *na līce* L jd., *na kolēne* L jd., *na stōleh* L mn., *na kōnjeh*, ali *s tīn*, *va sřcah* L mn., *na kolēnah* L mn., *na pōljah*. No, brojem je ikavizama govor Vele Učke u osnovama riječi ruban u odnosu na susjedne dosljednije sjeveroistočne istarske govore, a bliži središnjim istarskim govorima u kojima je više leksičkih ikavizama, s kojima je podudaran i nastavkom *-ah* u L mn. ime-

nica s. r., što je zamijenio stare nastavke *-ěhъ* i *-ihъ* u tom množinskom padežu spomenutih imenica.

2.2. Zamjena stražnjega nazala

Zamjena je stražnjega nazala značajka kojom se središnji istarski govori izdvajaju među ekavskim idiomima – dvojaka je ili trojaka (Vranić 2005: 186–191), pa i među sjeveroistočnim istarskim u kojima je u osnovama riječi, u nastavcima i u sufiksu *-nq-* u glagola II. vrste (u infinitivu, u glag. prid. rad. i glag. prid. trp. kada se tvore od infinitivne osnove) poput: **dvignqti*, **vyknqti*, **usъnqti*, **sъxnqti* (Derksen 2008) dosljedno zamijenjen vokalom *u*. U boljunskim je govovima (kao i u većini rubnih pazinskih govora – Vranić 2005: 189) ovjerena konsekventnost zamjene toga nazala vokalom *o* u nastavcima, *o* ili *u* u korijenu riječi, a vokalom *a* u sufiksu **nq* glagola II. vrste. U govoru je Vele Učke jednako osim u glagola s *-nq-*, u kojima je *u*, kao što je u sjeveroistočnim istarskim i u najvećem broju središnjih istarskih govora: *tûga*, *usěnica* ‘gusjenica’, *kuděja* ‘kudjelja’, *mudruâc* ‘mudrac’, *rûkâ*, *sût* ‘sud’, ali *klôpak* ‘klupko’, *môkâ* ‘brašno’, *popâk* ‘pupak’, *rôp* ‘rub’, *rôγât se* ‘rugati se’, *môš* ‘muž’; *kûćol* / *hîžo* ‘kuću’ A jd., *nôgo* A jd., *rûko* A jd., *nâšo* A jd.,⁶ *dâjo* 3. l. mn., *čûjo* 3. l. mn., *kupûjo* 3. l. mn., *rôγajo se* ‘rugaju se’ 3. l. mn., *cvatô* ‘cvatu’ 3. l. mn., *pekuô* ‘peku’ 3. l. mn., *z mojuô sestruô* ‘s mojom sestrom’ I jd.; *klěknut*, *nâgnût*, *pûhnût*, *stîsnut*.

2.3. Realizacija vokala

Za razliku od niza sjeveroistočnih istarskih govora s temeljnim inventarom ili s *ā* ili *ō* podrijetlom od *ā* te rijetkim *ē* i *ō* u najbližim mu govovima toga poddijalekta (Sućića, Grabrove i Kalca) i niza središnjih istarskih govora u kojima su diftonzi *ie* i *uo* sustavni (Vranić 2005: 206–207), u govoru Vele Učke sporadično su zabilježeni zatvoreni vokali i diftonzi na razini alofona nastali od *ā*, *ē* i *ō*. Tako se *ē* zatvara ili diftongira uglavnom kada je sekundarno produljen, bez obzira na podrijetlo, npr. *měsec*, *besět/besiêt*, *věli*, *žiěnski*, *žiěnskeh* G mn., *upotriěbi*, ali *cěnît*, *bělnjak*; *ā* se, bez obzira na podrijetlo, većinom zatvara, rjeđe diftongira: *jâja* G jd., *jedân* / *kunjâdo*, *talijânske*, *stâra*, *samâri* N mn., *jedân*, *zâč*, *jiγâl* G mn., *jâdan* ‘ljuť’, *krvuâve* ‘krvave’ N mn., *kvuâtri* ‘četrvtine’ N mn., *vuâ* ‘ovaj’, *ovuâc* ‘ovaca’ G mn., *vuâjki* ‘uvijek’, ali *Vazân/Vazân* ‘Uskrs’, *ugânj* ‘oganj, vatra’; *ō* se zatvara ili diftongira bez obzira na podrijetlo: *rôγât se* ‘rugati se’, *rôžice* ‘cvijeće’ A mn., *cvatô* ‘cvatu’ 3. l. mn., *pekuô* ‘peku’ 3. l. mn., *z mojuô sestruô* ‘s mojom sestrom’ I jd., *muôra* ‘mora’ G jd., ali *môkâ* ‘brašno’, *pôt* ‘put’. No, kao i u susjednim boljunskim govovima, pod naglaskom je ovjeren i otvoreni *ę* (Vranić 2005: 210, 211; Zubčić 2006: 145): *brěk/brěk* ‘pas’, *mûzę* 3. l. jd.,

6 Danas mlađi govornici ovjeravaju i nastavak *-u* u A jd. imenica ž. r. Vjerojatno će u tom pravcu krenuti i drugi nastavci.

dĕvet/dĕvet, dĕset, vĕt, poglĕdat, ali i *bledĕji, svĕkrva*, čime se govori Vele Učke također približava boljunskim govovima.

No, primjerima zatvaranja *e* ispred nazala, najčešće u 1. l. jd. prez. poput *grĭn* ‘idem’, *pĭšin* ‘pišem’, podudaran je s nekim sjeveroistočnim istarskim govovima – uzobalnim, poput Lovrana, Medveje, i onih po padinama Učke, poput Tuliševice, Lignja, Kraja, Sućića, Grabrove, Kalca, Jelene, Martine, Zagora (Vranić 2005: 222–223).

2.4. Akcenatski sustav

U govoru Vele Učke zabilježene su promjene u odnosu na temeljni inventar, i to dugih naglasaka i nenaglašenih dužina. Svi se naglasci mogu naći u svim pozicijama, a u dugim naglašenim slogovima alterniraju naglasci različitih intonacija: *zrĕlo, sopĕla* ‘sopile’, *imĕt, pĕšta, kolĕno, vilĕs* ‘niknuti’, *bĕlnjak* ‘bjelanjak’, *γĭrla* ‘oluk’, *divĕjka, palĕnta, nĭn* D mn. / *vĕnka, domĕti, Primĕrje*. Za razliku od sjevernočakavskih istarskih govora u kojima uglavnom opstaje zanaglasna dužina,⁷ u govoru je Vele Učke ta dužina utrnuta, kao što je dosljedno provedeno u većini središnjih istarskih govora:⁸ *rĕka* glag. prid. rad. jd. m. r., *vĭdin* 1. l. jd. prez., *ĉĕkaj* 2. l. jd. imp., *pĕvi*, a zadržane su prednaglasne dužine: *ocĕnĭt, sĕsĕdon* I jd., *mlĕkĕ, slĕžĭt*.

Premda pitanje neocirkumfleksa nije zasebno istraživano u govoru Vele Učke, u zapisu ogleđa govora oblicima je nekih glagola s *e*-prezentom potvrđena pripadnost sjeverozapadnim čakavskim govovima: *šĭt: šĭje* 3. l. jd., *lĕjat: lĕje* 3. l. jd. prez., *ĉĭt: ĉĭjo* 3. l. mn. prez., *plĕkat: plĕĉin* 1. l. jd. prez.,⁹ *kupovĕt: kupĕjo* 3. l. mn. prez.

2.5. Napomene o konsonantskom inventaru

2.5.1. Suprotno od ekavskih sjeveroistočnih istarskih govora u kojima je fonem /l/ neizmijenjen u kategoriji dočetka imenica, pridjeva, priloga i prijedloga te u unutrašnjemu slogu, a zadržan je i morfem /l/ u kategoriji jd. m. r. glag. prid. rad., u ekavskim je središnjoistarskim govovima uglavnom utrnut jedino morfem /l/ u kategoriji jd. m. r. glag. prid. rad., a u sjevernim boljunskim govovima reduciran je i fonem /l/ na dočetku spomenutih riječi (Vranić 2005: 245–246). U govoru je Vele Učke, kao u govoru Boljuna i u govoru Paza, do utrnuća *-l* došlo

7 Drukčije je jedino u rubnim govovima bez nenaglašenih dužina, poput govora Lipe (u kojemu su sasvim utrnute), govora Brseča (u kojemu su zadržane samo nesustavne zanaglasne dužine) itd.; u govoru Opatije i u govoru Voloskoga, u kojima su prednaglasne dužine dosljedne, ali zanaglasne nesustavne (Vranić 2005: 233; Zubčić 2006: 143).

8 Iznimkom su rubni govori s neutraliziranim nenaglašenim dužinama, poput Brkača, ili sjevernih labinskih govora, kao što su govori naselja imenom Mali Turini, Veli Golji, Paradiž itd. (dijelom sa sporadičnim prednaglasnim dužinama, kao što je u govoru Raše, Vineža, Marceljana) (Vranić 2005: 234).

9 U ovom je primjeru *e* naknadno zatvoren do *i* pred nazalom.

samo u jd. m. r. glag. prid. radnog: *bolī, kupovoã, ûmr, zaplěsnive, zaprěti*, ali *postuõl, věsel, deběl uz debě, mûlci, pâlci*.

2.5.2. Sonant *l* delateraliziran je ili depalataliziran: *jûbav, krâj* ‘kralj’, *ûje, vesêje, jûdi, ponedějak; prîjatelun* I jd., što je podudarno sa sjeveroistočnim istarskim govovima, ali i sa središnjim istarskim govovima Boljuna i Paza s druge strane Učke (Vranić 2005: 251).

2.5.3. U dijalektološkoj literaturi o ekavskim čakavskim govovima često se ističu ograničenja u distribuciji sonanta *v*. U zamjeničkoj osnovi **vb̥s- > v̥s-*, kao i u priloga izvedenih iz zamjenica, u kojima *vb- > v̥-* također funkcionira kao dio osnove, nakon redukcije se poluglasa u mnogim sjeveroistočnim istarskim govovima reducira i inicijalno *v* ispred šumnika. Jednako je načelno u središnjoistarskim sjevernim boljunskim govovima Lupoglava, Semića, Dolenje Vasi, Bresta (Vranić 2005: 257), a i u govoru Vele Učke: *sě* ‘sve’, *sî* ‘svi’, *sâkakor* ‘svakako’, *sâkako* ‘svakako’, *sâki* ‘svaki’, *sâkamor* ‘svakud’, *seyã* ‘svega’ G jd. s. r.

Prefiks **vb̥-* > *v̥-* ili se reducira ispred šumnika / drugog sonanta ili se vokalizira ispred šumnika / drugoga sonanta: *zět* ‘uzeti’, *dovîca* ‘udovica’; *ubît, umrět*, što je također svojstveno i spomenutim boljunskim govovima, ali i mnogim sjeveroistočnim istarskim govovima.

S obzirom na mogućnost redukcije početnoga *v*, govor Vele Učke u istoj je kategoriji s govovima u okružju, bilo sjeveroistočnim istarskim, bilo središnjoistarskim sjevernim boljunskim govovima. Takvo se *v*, naime, reducira u pokojemu primjeru: *lâsi* ‘vlasi, kosa’, ali *vrãbac, vrãna*.

Sonant *v* u konsonantskim se skupinama sa sonantom *r* ili slogotvornim *r* u istom slogu ne izgovara: *srãp* ‘svrab’, *třdi* ‘tvrđi’, ali je zadržan u konsonantskim skupinama sa slogotvornim *r* u narednom slogu: *svěkrva*.

2.5.4. Prijedlog i prefiks **vb̥ > v̥*, kao i u najvećem dijelu čakavskih ekavskih govora, nakon provedene nepreventivne čakavske vokalizacije (Moguš 1977: 21–22), ima oblik *va*: *va yrât, vãveki*.

2.5.5. S obzirom na status protetskog *j-* govor Vele Učke pripada većini ekavskih govora, dakle i sjeveroistočnih istarskih i boljunskih, u kojima se takvo *j-* ne javlja u novim položajima osim iznimno: *jîskra, Jive*.

2.5.6. Ishodišnojezični prijedlozi i prefiksi **vy(-)*, i **iz̥(-)*, nakon gubitka *šva*, u većini su se čakavskih ekavskih govora stopili u prijedlog *iz(-)* (s mogućnošću metatiziranog lika *zi*) ili su se „s prijedlogom *s̥ > s̥* ujednačili na jednak oblik *z* u funkciji prijedloga i u prefikslnih tvorenica“ (Vranić 2005: 271). Govor Vele Učke ovom je značajkom među govovima koji su zadržali barem neki primjer s prefiksom *vi*, kao što je u mnogim središnjim istarskim govovima, pa i u boljunskim, a nije razvijen metatizirani lik *zi*, kao što je, uz ostale mogućnosti, u sjeveroistočnim istarskim čakavskim govovima, već lik *z*, koji se, ovisno o poziciji, mijenja u neku od varijanata (*s, ž, š*): *vilît* ‘izliti’, *vilês* ‘niknuti’, *znêt*

‘skinuti, izvaditi’, *znĭmat* ‘skidati, vaditi’, *zbĭrat* ‘izabirati’, *shĭtat* ‘pobacati’, *strĕs* ‘istresti’, *zmlātĭt* ‘izmlatiti’; *s tĭn*, *ž njĭn*, *š čerĕšnjo* ‘s trešnjom’.

2.5.7. Od konsonantskih mijena tipičnih za ekavske govore (Vranić 2005: 279–283) u govoru se Vele Učke, kao i u nekim boljunskim govorima (Bolju-na, Lupoglava) provodi obezvučenje finalnih šumnika: *môš* ‘muž’, *pûš* ‘puž’, *medvĕt* ‘medvjed’, *mĕt* ‘med’, *γrĕt* ‘grad’, *ubĕt* ‘objed’, dok se *v* ne zamjenjuje s *f* (kao što je svojstveno sjeveroistočnim istarskim govorima): *sĭrov*, *sĭv* ‘sijed’. Promjena je skupine *st* > *s* redovita: *zbōs* ‘izbosti’, *strĕs* ‘istresti’, *vilĕs* ‘niknuti’, *zrĕs* ‘izrasti’, *jĕs* ‘jesti’.

2.5.8. Okluziv /g/ ostvaruje se kao zvučni velarni spirant [ɣ] u svim položajima u riječi izuzev na dočetu, u kojem prelazi u *h*, što je svojstveno i mnogim središnjim istarskim i sjeveroistočnim istarskim govorima:¹⁰ *γrĕt* ‘grad’, *γrĕbji* ‘grablje’, *jĭγĭl* G mn. ‘igala’, *γrmĕt* ‘grmjeti’, *γŭrla* ‘oluk’, *rōγĕt* ‘rugati’, ali *drŭgen* L jd. m. r., *ugĕnj* ‘oganj, vatra’, *grmĕlo*, *prelōh* ‘pljeva’, *brĕh* ‘brijeg’.

2.6. Napomene o sklonidbi imenica

2.6.1. U I jd. imeničkih riječi ž. r. nastavak je *-o*, kao i u većini boljunskih govora: *z mojuō sestruō*, *z vašo kŭlo*.

2.6.2. U G jd. imenica ž. r. te u NAV mn. istih imenica nastavak je uglavnom *-i*, kao što je u većini boljunskih govora, ali i u mnogim sjeveroistočnim istarskim govorima: *sestrĭ*, *ženĭ*, *divōjki*, ali *bōce*, *kŭlo*.

2.6.3. U G mn. imenica m. i s. r. preteže nastavak *-ø*, kao što je i u boljunskom govoru Lesišćine: *sudĕc*, *mĭš*, *siĕl*, ali *sĭni*.

2.6.4. Nastavci su DLI mn. imenica neizmijenjeni osim inovativnoga *-ah* u L mn. s. r.: *ženĕn* D mn., *kŭlah* L mn., *sestrĕmi* I mn.; *prĭjateljĕn* D mn. m. r. ‘prijateljima’, *žĕpeh* L mn. m. r. ‘džepovima’, *brĕki* I mn. ‘psima’; *sĕlon* D mn. s. r., *sĕcah* L mn. s. r., *kolĕnah* L mn. s. r., *prĭsi* I mn. s. r. ‘prsimama’.

3. Klasifikacija govora Vele Učke

Terenskim je istraživanjem u dva navrata u razmaku od dvadesetak godina potvrđeno da je govor Vele Učke, iako bi teritorijalno pripadao sjeveroistočnomu istarskomu dijalektu, rubni govor boljunskoga tipa središnjega istarskoga poddijalekta.

Rubnost se ponajprije potvrđuje dvojakim refleksom negdašnjega stražnjega nazala u odnosu na trojaki refleks u susjednim boljunskim govorima; redukcijom morfema /l/ u kategoriji jd. m. r. glagolskoga pridjeva radnog, ali ne i fonema /l/ u kategoriji dočelnoga sloga imenica, pridjeva i priloga, kao što je moguće u blizim mu boljunskim govorima; promjenom vokala uz nazal u nastavku 1. l.

¹⁰ Takav se izgovor tumači kao inovacija kasnijega razvoja koja je “stoljećima povezivala zapadne slovenske dijalekte s čakavskim teritorijem” (Lenček 1989: 221).

jd. prezenta *-en* > *-in*, kao što je u, s druge mu strane susjednim, zaobalnim govorima sjeveroistočnoga istarskoga poddijalekta.

Literatura

1. Brozović, Dalibor; Pavle Ivić. 1988. *Jezik srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“.
2. Derksen, Rick. 2008. *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*. Leiden – Boston: Brill.
3. Langston, Keith. 2006. *Čakavian Prosody. The Accentual Patterns of the Čakavian Dialects of Croatian*. Bloomington, Indiana: Slavica.
4. Lenček, Rado L. 1989. „Notes on the evolution patterns of the Common Slavic *g > γ and -g > -x in Slovene dialects“. *Slavistična revija*, XXXVII/1–3, str. 219–231.
5. Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Crikvenica: Libellus.
6. Lukežić, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskoga sabora Grobnišćine.
7. Małecki, Mieczysław. 1930. *Przegląd słowiańskich gwar Istrii*. Kraków: Polska Akademia umiejętności.
8. Moguš, Milan. 1977. *Čakavsko narječje. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Moguš, Milan. 1982. „Čakavština Opatijskog krasa“. *Radovi Zavoda za slavensku filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 17, str. 1–14.
10. Nežić, Ivana. 2013. *Fonologija i morfologija ekavskih čakavskih govora Labinštine*. Doktorska disertacija u rukopisu. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
11. *Prostorni plan Parka prirode Učka*. 2006. URL: <http://www.pp-ucka.hr/wordpress/wp-content/uploads/Prostorni-plan-Parka-prirode-U%C4%8Dka.pdf> (1. prosinca 2019.)
12. Ribarić, Josip. 1940. „Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri“. *Srpski dijalektološki zbornik*, 9, str. 1–207.
13. Šimunović, Petar. 1985. „Mozaik istarskih govora“. *Istra*, 3–4, str. 66–73.
14. Vermeer, Willem R. 1982. „Raising of *ě and loss of the nasal feature in Slovene“. *Studies in South Slavonic dialectology*. Leiden: Rijksuniversiteit te Leiden, str. 236–284.
15. Vranić, Silvana. 1999. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Doktorska disertacija u rukopisu. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
16. Vranić, Silvana. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku.
17. Zubčić, Sanja. 2006. *Akcentatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (dijakronijski i sinkronijski aspekt)*. Doktorska disertacija u rukopisu. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
18. Zubčić, Sanja. 2017. *Neocirkumfleks u čakavskom narječju*. Rijeka: Filozofski fakultet. URL: <http://izdavastvo.ffri.hr/wp-content/uploads/2017/04/Sanja-Zubcic-Neocirkumfleks-u-cakavskom-narjecju.pdf> (1. prosinca 2019.)

Zusammenfassung

REDEWEISE VON VELA UČKA INNERHALB DES ČAKAVISCH-EKAVISCHEN DIALEKTS

In der Arbeit werden die Sprachmerkmale der Redeweise in Vela Učka analysiert anhand dessen diese einem hierarchisch höheren System zugeordnet werden kann. Der Standort dieses dialektologischen Punktes – nordwestlich und südwestlich vom Boljun-Typ des mittleren-istrianischen Unterdialekt des čakavisch-ekavischen Dialekts (südwestlichen und istro-rumänischen Redeweisen des Vlasko-Typs) sowie südöstlich und östlich von den Redeweisen des Unterdialekts des ekavischen Dialekts umkreist – hat sich auf die sprachliche Merkmale dieser Redeweise ausgeprägt. Anhand von zwei Feldstudien im Abstand von 20 Jahren wurde bestätigt dass die Redeweise von Vela Učka, obwohl diese aufgrund ihrer territorialen Zugehörigkeit dem nord-istrianischen Dialekt zuzuordnen wäre, in Wahrheit eine Randart des Boljun-Typs des mittleren-istrianischen Unterdialekts ist.

Schlüsselwörter: čakavisch-ekavischer Dialekt, mittlerer-istrianischer Unterdialekt, Redeweisen des Boljun-Typs, Redeweise von Vela Učka